

OMBORDAGI MAHSULOTLARNI TAQSIMLASHNI AVTOMATLASHTIRISH

Xolmurotov Botirjon Tursinboyevich

katta o`qituvchi, t.f.f.d.(PhD) Andijon mashinasozlik instituti

Tojiddinov Dilshodbek Ravshanbek o`g`li

Talaba, Andijon mashinasozlik instituti

Annotatsiya. Savdo va ishlab chiqarish ob'ektlarining omborlarini avtomatik boshqarishda avvalo foydali funktsiyalar to'plamiga ega zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishni talab etadi. Biroq bu orqali inson omilining kamayishi, maxsulot kirib-chiqishining tezlashishi, shuningdek, maxsulot hisobini yuritishning aniqligi va ko'plab qulayliklar yaratiladi, natijasida korxonaga yoki savdo ob'ekti sezilarli darajada iqtisodiy samaradorlikka erishadi.

Kalit so'zlar: avtomatlashtirish, savdo kompleksi, Inventarizatsiya, malumotlar bazasi, ombor, maxsulot, shtrix-kod.

Formati yoki hajmidan qat'i nazar, biznes-korxonani nima muvaffaqiyatli qiladi? Raqobatbardosh narxlar, keng assortiment, noyob takliflar. Albatta, bularning barchasi haqiqatdir. Ammo har qanday do'kon, savdo shirkati yoki ishlab chiqarish korxonasi uchun katta imkoniyatlarni ochadigan bir qator boshqa omillar mavjud. Bular mijozlarga xizmat ko'rsatish sifati (buyurtmalarni o'z vaqtida ko'rib chiqish va tezkor etkazib berish), tovarlarni etkazib berishda uzilishlar bo'lmasligi, logistikani ehtiyotkorlik bilan boshqarish va boshqalar. Agar korxonaga, savdo kompleksi yoki do'konlar ishlab chiqarilgan yoki olib kelingan maxsulotlarni hisobini yuritishda avtomatizatsiyadan foydalanilsa, ko'plab muammolarni hal qilishi va shu bilan korxonaga yoki savdo ob'ektlarining raqobatbardoshlik qobiliyatini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Avvalo omborlar ishini avtomatlashtirish foydali funktsiyalar to'plamiga ega zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishni anglatadi. Ularning asosiyilarini qisqacha sanab o'tamiz: buyurtmalarni qayta ishlash - zamonaviy omborni boshqarish uchun ishlatiladigan tizimlarning aksariyati real vaqtda tovarlarni zaxiralashga, hisob-fakturalarni rasmiylashtirishga va ularning to'lashini nazorat qilishga imkon beradi. Mijozlarning hisob-kitoblari umumiy shakllarda tuziladi va ularni bosib chiqarish yoki elektron pochta orqali yuborish mumkin[1].

Inventarizatsiyani boshqarish - bu xususiyatni ta'kidlash kerak. Uni malakali amalga oshirish jarayonni aniq tashkil etish tufayli

tovarlarga ishlov berish va saqlash vaqtini sezilarli darajada qisqartirish va sezilarli iqtisodiy samarani olish imkonini beradi. Xususan, zamonaviy tizimlar tovarlarni jo'natish va qabul qilishni ro'yxatdan o'tkazish, omborlar o'rtasida o'tkazmalarni amalga oshirish va yig'ish operatsiyalarini amalga oshirishga imkon beradi. Bundan tashqari, har xil parametrlarga ko'ra tovarlarni hisobga olish mumkin bo'ladi.

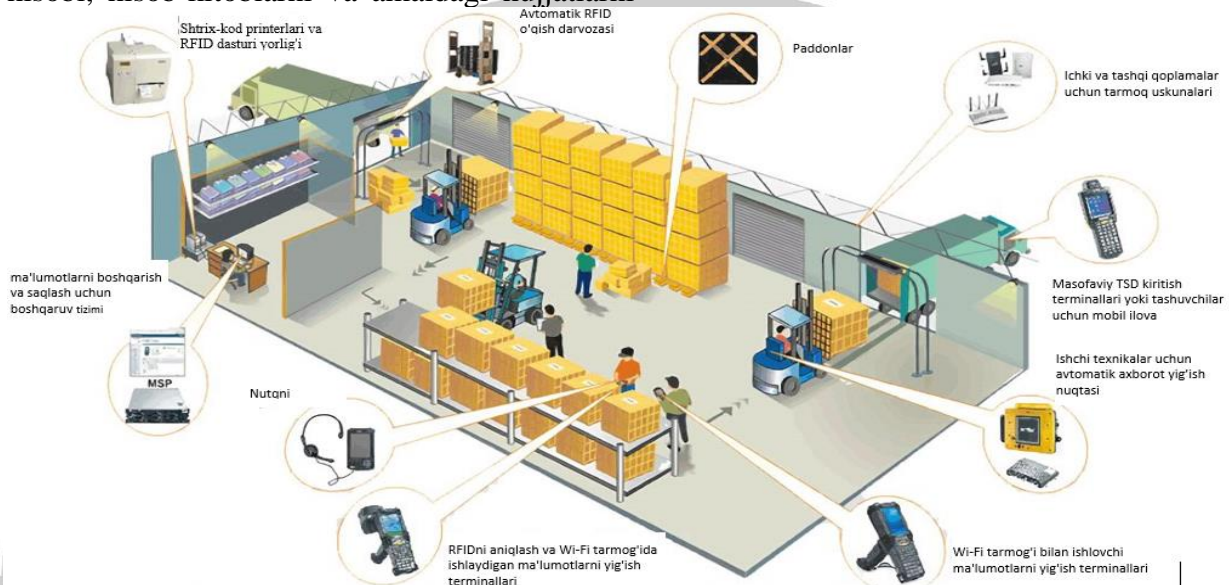
Ma'lumotlarni tahlil qilish - bugungi ishbilamonlik sharoitida bu muvaffaqiyatning hal qiluvchi omili hisoblanadi. Ushbu modul yordamida siz operatsion savdo statistikasini yuritishingiz, turli xil parametrlar bo'yicha faoliyatning rentabelligini aniqlashingiz, qaror qabul qilishning asosi bo'lgan hisobotlarni yaratishingiz mumkin. Hisobotlarni yaratish - omborning ishlashini avtomatlashtirishda hisobotlarni ishlab chiqarish jarayoniga katta e'tibor beriladi. Aslida, bu eng samarali ishlashga imkon beradigan muhim rejalashtirish vositalaridan biridir. Pullar harakatini boshqarish - bu funktsiya ham barcha tizim foydalanuvchilari uchun mavjud emas. Avtomatlashtirishni pul oqimlarini boshqarish qobiliyatisiz tasavvur etib bo'lmaydi. Modulda to'lov topshiriqlarini chop etish, analitik funktsiya va boshqalarni kiritish mumkin.

Ombor ishini avtomatlashtirish USU Software tomonidan taqdim etiladi, bu erda omborda bajarilishi kerak bo'lgan barcha buxgalteriya protseduralari xodimlarning ishtirokisiz avtomatik ravishda amalga oshiriladi. Ombor tomonidan bajariladigan vazifalar: qulay saqlash sharoitlarini yaratish, maxsulotning

yaroqlilik muddatini nazorat qilish va tovarlarning harakatlanishini qat'iy nazorat qilish, ularni yaroqli holatda saqlash bilan bog'liq. Avtomatlashtirish tufayli ombor ishchilari endi ko'plab ishlarda qatnashmaydilar, chunki dastur mustaqil ravishda ko'plab operatsiyalarni, shu jumladan buxgalteriya hisobi, hisob-kitoblarni va amaldagi hujjatlarni

shakllantirishni amalga oshiradi. Dasturdagi xodimlarning ishi unga turli xil jismoniy operatsiyalar - mahsulotlarni qabul qilish, transport vositalarini yuklash va tushirish, materiallarni saqlash joylariga tarqatish paytida paydo bo'ladigan asosiy va dolzarb ma'lumotlarni qo'shishni o'z ichiga oladi.

1-rasm. Ma'lumotlar bazasini shakllantirish

Har bir bunday ish foydalanuvchilar tomonidan shaxsiy elektron jurnallarda belgilanishi kerak, bu erda ma'lumotlar umumiy ma'lumotlar yig'ish jarayonida avtomatlashtirish yo'li bilan olinadi, maqsadga ko'ra tartiblangan va bajarilgan operatsiyaning yakuniy natijasi-ko'rsatkichi sifatida berilgan bo'lishi mumkin, ammo bir nechta bo'lishi mumkin. Operatsiyaning ishtirokchilari va natijasi bitta bo'ladi - ish oqimining hozirgi holatining ko'rsatkichi sifatida. Korxonaning ombor ishini avtomatlashtirish omborda ishchilar o'rtasida tezkor ma'lumot almashinuvini ta'minlaydi, bu esa qaror qabul qilish, tasdiqlash va favqulodda vaziyatlarda javob berish samaradorligi tufayli ishlab chiqarish jarayonlarini tezlashtiradi. Korxonada iqtisodiy samaradorligi inson omilining kamayishi, yani, ish haqini pasaytirish hisobiga oshiradi, chunki avtomatlashtirish bir qator ishlarni bajarish, xodimlarni yangi vazifalardan ozod qilish va hozirgi jarayonlarning tezligini oshirish majburiyatlarini o'z zimmasiga oladi. Bu bilan mehnat unumdorligi va hajmi oshadi.

Natijada korxonada yoki savdo ob'ektining iqtisodiy daromadi o'sib boradi.

Omborlarning avtomatlashtirish ishlashini Korxonada, shu jumladan omborda avtomatlashtirish paytida ular maxsus funksiyalarni bajaradilar - har birining o'ziga xos vazifasi bor[2]. Avtomatik to'ldirish funksiyasi avtomatlashtirish paytida korxonada o'z faoliyati davomida, shu jumladan omborda ishlaydigan barcha joriy hujjatlarni shakllantirishni tashkil qiladi. Ushbu funktsiya har qanday so'rovni qondiradigan shablonlar to'plamidan mos keladigan shaklni umumiy massadan mustaqil ravishda tanlaydi va ularni shu kabi hujjat talablariga muvofiq va har bir hujjat uchun belgilangan sanaga joylashtiradi. Korxonada omborini avtomatlashtirish paytida sanalar boshqa funktsiya - o'rnatilgan vazifalarni rejalashtiruvchi tomonidan nazorat qilinadi, uning vazifalariga har bir xodim uchun tasdiqlangan jadvalga muvofiq avtomatik ravishda bajariladigan ishni boshlash kiradi.

2-rasm. Maxsulotni maxsus yorliq orqali hisobini yuritish

Shuningdek, bunday ishlarning ro'yxati korxonada ma'lumotlarining muntazam zaxira nusxasini o'z ichiga oladi. Avtomatlashtirish dasturi bu ko'p funktsional axborot tizimidir. U vaqti-vaqti bilan biron joyga ko'chirilishi kerak bo'lgan juda ko'p ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Korxonada ombori ishini avtomatlashtirishda yangi yo'nalish bazasi bo'yicha avtomatik ravishda tarqatish bilan tashqi hujjatlardan ma'lumotlarni avtomatlashtirish dasturiga uzatishni ta'minlaydigan import funksiyasidan foydalanish taklif etiladi. O'tkazilgan

ma'lumotlar miqdori cheklanmagan, uzatish tezligi soniyaning bir qismidir.

Xulosa qilib aytganda ishlab chiqarish va savdo ob'ektlarining omborlarida maxsulotlarni taqsimlashni avtomatlashtirish orqali inson omilining kamayishi, maxsulot kirib-chiqishining tezlashishi, shuningdek, maxsulot hisobini yuritishning aniqligi va ko'plab qulayliklar yaratiladi, natijasida korxonada yoki savdo ob'ekti sezilarli darajada iqtisodiy samaradorlikka erishadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. SH.N.Fayziyev. *Avtomatika va ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish asoslari.* Farg'ona 2019.
2. O.V.Tolmachev. *ЛОГИСТИКА ТОВАРОДВИЖЕНИЯ. Учебное электронное текстовое издание.* Екатеринбург УрФУ, 2013.